

Hundar assisterar vid rehabilitering

Förekomsten av hundar som används i vården har ökat dramatiskt de senaste åren. Nyhetsrapporteringen visar keliga vovvar och glada patienter. Men det finns nackdelar.

– Vi tar helt okontrollerat in ett potentiellt farligt djur till sköra patienter i äldre- och demensboenden, varnar landets mest meriterade vårdhundförare.

Vårdhunden kan ha stor betydelse för hur patienter upplever tiden på sjukhus.

Djur i vården. Ett begrepp som växer sig allt starkare för varje dag. De flesta får något glansigt och lyriskt i blicken när de tänker på hur fint det blir när moster Anna får kela med en pigg och kramgo golden retriever. De enda röster som protesterar är från allergiker som ser hela sin tillvaro hotad.

Men nu går Ingeborg Höök, meriterad vårdhundförare, ut med en varning: Skarp kraven för att hålla sällskapsdjur i vården. Annars riskerar hela idén att sluta med förskräckelse.

Föreningen Hälsans Natur ansvarar för ett treårigt projekt "Hund i vården" som får ekonomiskt stöd från Arvsfonden. Ingeborg Höök är utbildningsansvarig i projektet och har tagit initiativ till den första utbildningen av vårdhundar och vårdhundförare i Sverige. En utbildning som hon hoppas ska leda till en mer genomtänkt strategi och en framtid där bara diplomerade vårdhundar arbetar.

– Det kan inte vara så att exempelvis Anna, som arbetar på ett demensboende, tar med sin hund till jobbet eftersom den inte kan vara ensam hemma under dagen. Motiveringen brukar vara att "han är så snäll och de boende tycker att hunden är så rolig". Dessa argument håller inte och görs det ingenting har vi snart den första incidenten här, då en hund bitit eller knuffat omkull en boende eller en patient, varnar Ingeborg.

Ingeborg är sjuksköterska med specialisering inom psykiatri och äldrevård och har en fil.mag i vårdvetenskap. Hon har arbetat mer än tio år med vårdhundar och är licensierad instruktör för team med vårdhund av Delta Society i USA där hon genomgått utbildning. Hon har en glasklar bild av hur hunden ska fungera i vården.

– En vårdhund jobbar alltid kopplad. Den får till exempel aldrig utan tillåtelse slicka en hand som smeker den. Bara dessa detaljer brukar vara nyheter för många enheter som tagit in sällskapsdjur i verksamheten.

Vårdhundförare är redan en yrkesbeteckning i ett projekt vid ett demensboende i Uppsala och Ingeborg spår att fler vårdhundförare kommer att anställas i framtiden. Hennes kurser för hundförare och hundar är fullbokade fram till 2010.

– Vårdhundförarna jobbar i team med sin hund. Vårdenheterna kommer gemensamt med hundföraren fram till med vilka klienter och i vilka situationer det lämpar sig att arbeta med vårdhunden.

Det kan innebära att enheten bokar in vårdhunden – alltid med förare – en timme i dagrummet under förmiddagen för social träning med några patienter. Timmen efter kan hundens uppdrag vara att vara hos en rehabiliteringspatient som behöver grovmotorisk träning och där hunden ökar patientens motivation till träning.

De hundar som får genomgå utbildningen till vårdhund testas mycket noga. Dels redan två månader innan kursstart, dels genom ett slutttest som omfattar 40 moment. 20 moment handlar om kommunikation mellan hund och hundförare medan resterande 20 moment genomförs i vårdmiljö. Hunden ska klara en rad olika situationer och möten med olika människor utan att visa någon obalans eller osäkerhet. Det ska framgå att hunden trivs i kontakten med klienterna/patienterna.

– I testet ser vi lika mycket till hur hundföraren som hunden klarar olika situationer, avslöjar Ingeborg. Det handlar om att hundföraren har läget >

Jag har sett hur effektivt vårdhundens arbete kan vara inom rehabiliteringen av patienter med förvärvad hjärnskada för att öka motivationen vid träning av balans, styrka och tal, säger Ingeborg Höök.

Fakta

Ingeborg menar att ett team med vårdhund bland annat kan:

- användas för att öka livsvilja och motivation för att bibehålla eller förbättra fysisk och kognitiv förmåga.
- stimulera fysisk aktivitet för personer med demens.
- användas inom rehabilitering av patienter med förvärvad hjärnskada för att öka motivation till att uthålligt träna balans, styrka, koordination och tal.
- ge stöd för positiv social samvaro
- stödja utveckling av självkänsla och självförtroende genom samspel med hund.

I höst har en ny unik kurs om djurs medverkan i vård och socialt arbete startat inom Hälsa och samhälle vid Malmö högskola. Kursen motsvarar 15 poäng och till våren 2009 ges en fortsättningskurs, Implementering av djurs medverkan i vård och socialt arbete. Även den på 15 högskolepoäng.

Universitetsutbildningar om Animal Assisted Therapy startade på 1980-talet i USA. Den svenska motsvarigheten är djurassisterad terapi. Här används hunden i en målinriktad behandling som utvärderas och dokumenteras, till exempel fysisk rehabilitering av barn och vuxna. Ett annat sätt att använda hund i vården är djurassisterade aktiviteter. Då ger djuret stimulans till en viss aktivitet som promenader, lek eller samtal i grupp. År 1990 bildades en internationell paraplyorganisation, International Association of Human Animal Interaction Organizations. Medlemmarna utgörs av ett drygt tjugotal nationella föreningar. Bland annat ordnar man vart tredje år en världskonferens om aktuell forskning, år 2010 arrangeras den i Stockholm.

Foto: Lasse Nohrstedt

under kontroll men samtidigt kan vara flexibel och lyhörd.

För att införandet av vårdhund ska fungera på ett bra sätt krävs ett långsiktigt tänkande och en gedigen bas. Det handlar om att skapa en tydligt utformad policy och riktlinjer som godkänts av personalgruppen och be-

slutats på ledningsnivå. Legitimerad personal som sjuksköterskor, sjukgymnaster och arbetsterapeuter ges ett större ansvar än övriga när det gäller att se vårdhundens möjligheter i arbetet på enheten.

– All personal utbildas under två halvdagar. Då jobbar vi fram rutiner och riktlinjer som ska gälla på enheten.

I äldre- och demensvården återskapar vårdhunden färdigheter hos de boende som personal och anhöriga trodde sedan länge var borta.

Inom barnhabiliteringen används vårdhundar frekvent ibland annat i USA.

Mycket av utbildningen handlar också om att lösa etiska dilemman som kan uppstå kring en hund på enheten, säger Ingeborg och tar ett exempel: Låt oss säga att gamla Greta uppenbarligen uppskattar hundens besök i sitt boende, men att hennes dotter motsäger sig hundbesöken hos sin mor.

Vidare behövs stöd i att ta fram konkreta anvisningar som bland annat omfattar ansvaret för hundens välbefinnande och skötsel, vilka utrymmen hunden får vistas i och vem som tar bort hundhår på golv och möbler. Ingeborg menar att man inte kan vara nog detaljerad när det gäller att förekomma situationer som kan leda till irritation och konflikt på arbetsplatsen.

– Det är förstås också viktigt att det finns riktlinjer för hygien och utformning av de situationer där hunden ska användas.

Ingeborg Höök inser vikten av en samexistens med allergiker inom vården, när det gäller både patienter och anställda.

– Många förespråkar förbud för husdjur på grund av allergirisken, men synen på allergi måste lösas så att vissa enheter kan ha djur medan andra inte tillåter djur. Det är laddat att tala om detta och jag är väldigt glad över att vi har ett stort stöd och gott samarbete med allergiförbundet, understryker Ingeborg.

Djur i vården är inget nytt påfund internationellt. Redan efter första världskriget användes kontakten med djur vid rehabilitering av soldater med svåra trauman. Det stora genombrottet kom i slutet av 1960-talet då psykologen Boris Levinson kunde notera hur närvaron av hans hund ledde till betydande framsteg av tillit och alliansskapande i kontakten med patienter.

Forskarna Friedmann, Katcher, Lynch och Thomas publicerade 1980 en studie där de fann att husdjursägande utgjorde en av de mest betydande faktorerna för återhämtning och överlevnad för patienter som fått diagnosen hjärtinfarkt eller kärlkramp.

I USA och England fortsätter användningen av sällskapsdjur inom vården att öka. Framst inom missbruksvården, psykiatri och rehabilitering, men i USA även vid akutsjukvård.

TEXT: Lasse Nohrstedt

Malmö högskola anordnar i höst en kurs kring djurs medverkan i vård och socialt arbete. Snart lär befattningen vårdhundförare bli etablerad inom vården.

Den som vill läsa kursen om djurs medverkan vid Malmö högskola behöver 90p i samhällsvetenskapliga ämnen för att vara kvalificerad.

Bilderna från verksamheterna i detta reportage är från vårdhundsteam i USA.

Fördjupning och lästips

i nummer 1/07 publicerade Omvårdaren en artikel om "Hunden som vän, vårdare och personlig tränare". Ingeborg vill också förmedla några andra lästips:

Beck-Friis, Barbro, Strang, Peter & Beck-Friis, Anna: Hundens betydelse i vården – erfarenheter och praktiska råd. Gothia Förlag, 2007.

Friedman, E, Katscher, A.H, Lynch, J, och Thomas, S.: "Animal companions and one-year survival of patients after discharge from a coronary care unit." I Public Health Reports, 1980.

Hultman, Sven-G: Natur i vården. Grön terapi och rehabilitering – en naturlig del av framtidens hälso- och sjukvård? Landstinget i Uppsala län, 2006.

Levinson, Boris: Pets and human development. Springfield, Ill: Charles C. Thomas, 1972.

Norling, Ingemar: Djur i vården. Göteborgs universitet, sektionen för vårdforskningen i samarbete med Svenska Kommunalarbetsförbundet, 2002.

Salotto, Pearl (2001) Pet Assisted Therapy: A Loving Intervention and an Emerging Profession. Norton, MA: D.J. Publications (måste beställas ISBN 0-9713676-0-4)

Internet:

Delta Society: www.deltasociety.org
 Hälans Natur: www.halsansnatur.se
 Manimalis: www.manimalis.se
 IAHAIO: www.iahaio.org